

Fristadstorget i Eskilstuna

TÄVLINGSPROGRAM FÖR ALLMÄN ARKITEKTTÄVLING
6/9 – 26/11 2004

INBJUDAN

Eskilstuna kommun inbjuder till denna tävling om upprustning av Fristadstorget, stadens hjärta och största torg. Uppgiften omfattar även den intilliggande Kungsplan samt angränsande gator. Förslagsställarna ska inneha kompetens inom arkitektur och landskapsplanering.

För några år sedan genomfördes, som resultat av en inbjuden arkitekttävling, ombyggnad av en central belägen gata med omgivningar utmed Eskilstunaån. Det vinnande tävlingsförslaget låg till grund för upprustningen av stadsmiljön kring Hamngatan och ån. Resultatet har belönats med Vägverkets "Vackra vägars pris".

Nu går vi vidare med Fristadstorget. Torget ska ges en tydligare identitet och dess roll som stadens torg markeras. Målet är att denna för staden så centrala plats ska bli i ännu högre grad en plats dit eskilstunaborna söker sig och där de gärna stannar till. En levande och inspirerande plats för möten, diskussion, agitation, underhållning, torghandel och navet i stadstrafiken.

ESKILSTUNA

Eskilstuna i regionen

Eskilstuna har ett strategiskt läge i Mälardalen, med en tredjedel av landets befolkning inom en radie av 15-20 mil. I regionen finns många städer och tätorter som kan nås med korta restider och därmed förekommer omfattande pendling över kommungränserna. Med tåg tar sträckan Eskilstuna – Stockholm en timme att åka.

Eskilstuna är utformad som en fingerstad där tillfartsgator leder från alla håll in mot Eskilstuna centrum och fångas upp av centrumringen. Kommunikationerna radiellt in mot centrum är utmärkta – såväl trafikleder och cykelstråk som busslinjer. Mellan "fingrarna" har stora närströvmråden lämnats kvar och säkrats för framtiden. De tränger som gröna kilar in mot centrum och tre stora strövmråden för naturupplevelser och rörligt friluftsliv finns inom 2 km från Fristadstorget.

Historik

Det som idag är Eskilstuna centrum är en anlagd stad, vilket framgår av det regelbundna gatunätet som skiljer sig från det medeltida Köpmangatans slingrande linjer. På 1650-talet kallades Reinhold Rademacher till Sverige av kung Karl X Gustav för att bygga upp en smidesmanufaktur i Eskilstuna som skulle fylla hela landets behov av smidesvaror.

Rademacher var en framgångsrik manufakturägare från Riga i dåvarande svenska Livland. I Eskilstuna fanns god tillgång på vattenkraft och goda transporter. Kungen lät arkitekt Jean de la Vallée rita en mönsterplan, en strikt rutnätsplan, för området

väster om åkröken, nuvarande centrum. Han ritade även ett typhus som innehöll både bostad och smedja. Ett torg, sedermera Fristadstorget, lades ut som ett stadsmässigt torg i korsningen mellan två centrala gator.

År 1659 fick Eskilstuna stadsrättigheter under namnet Carl Gustavs Stad. Staden omfattade både den äldre bebyggelsen vid Köpmangatan och det nya området väster om ån. Ett antal Rademachersmedjor uppfördes i den nordvästra delen av centrum, inom Jean de la Vallées stadsplan. Av de planerade 120 smedjorna byggdes dock bara tjugofem, och istället för över hundra smeder fanns ett femtiotal, vilka måste tränga ihop sig två och två i de få smedjorna. Smederna hade också gesäller och lärpojkar inneboende hos sig.

Efter Rademachers död gick det allt sämre för manufakturverket och faktoriet övergick i privat ägo. Vid mitten av 1700-talet bröts manufakturverksamheten ur staden och drevs vidare under namnet Carl Gustafs stad. Staden bestod därefter bara av Gamla staden (längs Köpmangatan) och Nystaden (området mellan ån och Fristadstorget) och det gamla namnet Eskilstuna återtog. På Faktoriholmarna drevs det gamla bruket vidare under namnet Carl Gustavs stad.

År 1771 inrättades ett skattebefriat frihandelsområde, "Fristaden", på delar av det gamla manufakturverkets område. Fristaden omfattade till en början området mellan nuvarande Gymnastikgatan och Tullgatan. Inom detta område kunde envar som var en skicklig smed utan krav på skråtillhörighet slå sig ned och bygga sig en smedja med bostad därtill. Produktionen var befriad från skatter och tullavgifter. Med Jean de la Vallées strikta rutnäsplan som grund delades varje kvarter in i åtta tomter. Fristadstorget bibehölls som torgbildning i korsningen mellan nuvarande Kungsgatan och Nybrogatan/Gymnastikgatan. Fristadstomterna skulle i motsats till de gavelställda smedjorna bebyggas med

bostadshus med långsidan mot gatan och smedja en bit in på tomten.

År 1812 köpte kronan Carl Gustavs stad och lät inrätta ett gevärsfaktori på holmarna i ån, vars byggnader ännu finns kvar. År 1833 slogs Gamla staden och Nystaden samman med Fristaden till "Eskilstuna fristad".

Ur Fristadens små smedjor växte större och större industrier. Till en början låg bostadshusen kvar medan smedjorna fick ge plats för större verkstadsbyggnader. Smidesartiklar som knivar och saxar var välkända varor från Eskilstuna. När skråtvånget upphörde och allmän näringsfrihet infördes i Sverige i mitten av 1800-talet förlorade fristadsbegreppet sin innebörd. Verkstäderna fortsatte emellertid att växa och under senare delen av 1800-talet fram till början av 1900-talet byggdes flera stora industribyggnader inom Fristadens domäner.

Längs stadens torg, Fristadstorget, och huvudgatan Kungsgatan, växte under slutet av 1800-talet en tät stenstadsbebyggelse fram. Vid samma tid byggdes järnvägen till Eskilstuna. Järnvägen förlades till en höjdrygg i stadens södra del och järnvägsstationen placerades i Drottninggatans förlängning. Drottninggatan omvandlades därmed till en paradgata kantad av hotell samt butiks- och bostadshus. Vid järnvägsstationen lades ett representativt torg, Järnvägsplan, ut.

Under 1900-talet omvandlades Hamngatan på ett medvetet sätt till ett stråk med representativa byggnader som stadshotell, teater, bibliotek, sporthall och badhus. Under 1970-talet lämnade industrierna innerstaden. Flera av de gamla industribyggnaderna har nu fått nytt innehåll som kontor eller skolor medan andra rivits. Merparten av den småskaliga bostadsbebyggelsen har dock försvunnit.

Eskilstuna centrum

Eskilstunas stadskärna består idag av fyra olika delar. Området kring det gamla gevärsfaktoriet det vill säga den nordvästra delen av centrum med Faktoriholmarna och Rothoffsparken (Carl Gustavs stad). Den Gamla staden, med sin medeltida utformning, återfinns utanför centrumkärnan, på den östra åstranden. Själva centrum, slutligen, omfattar Nystaden, dvs delen mellan ån och Gymnastikgatan, och Fristaden, delen mellan Gymnastikgatan och gamla Tullgatan.

Fristaden och Nystaden är de delar av centrum som de senaste århundradena förändrats mest. I kvarteren väster om Drottninggatan återfinns resterna av den gamla Fristadsbebyggelsen, med den blandning av bostadsbebyggelse och småindustriverksamhet som tidigare var vanlig i Eskilstuna. Här finns också merparten av stadskärnans äldre bevarade industrimiljöer. Dagens Fristadskvarter kännetecknas av en blandning av småskalig bostadsbebyggelse och större industribyggnader av fristående karaktär, och där kvarteregränser markeras med sammanhållande plank eller staket. Husen är sällan sammanbyggda i tomtgräns.

Öster om Drottninggatan dominerar stenstadsbebyggelse med slutna kvarter där husen är sammanbyggda i tomtgräns. Byggnaderna är i allmänhet placerade i tomtgräns och försedda med jämn takfotshöjd. Undantag finns dock där

modernistisk bebyggelse placeras något indragen från gatan och husen är mer fristående.

Eskilstuna innerstad utgör en kulturmiljö av riksintresse. Stadskärnan har fortfarande kvar sin rutnätsstruktur från Jean de la Vallées 1600-talsplan, även om gatorna breddats. Stadens långa historia som smides-, manufaktur- och industristad är klart avläsbar i bebyggelsen i centrum. Här finns Rademachersmedjorna som rester av Carl Gustafs stad från 1600-talet, fristadsbebyggelsen från 1770-talet med bostadshus mot gatan och manufakturverkstäder inne på gårdarna samt 1800-talets industrimiljöer. Rutnätstaden och de gamla industrimiljöerna är viktiga komponenter i riksintresset.

Det som gör just Eskilstuna riksintressant beskrivs på följande sätt i riksantikvarieämbetets beslut 1996-08-27: "Medeltida tätortsbildning på Eskilstunaåns östra sida med långgata längs stranden och småskalig träbebyggelse. Gestaltningmässigt avancerad rutnätsplan från 1658. Olika administrativa stads- och tätortsbildningar som senare slagits samman. Rademachersmedjorna och Fristadshusen. Handels- och hantverksgårdar från 1700-talet och 1800-talet. Industri- anläggningar och stadsplanemönster från 1800-1900-tal. Bostadsområden för arbetare och tjänstemän från 1900-talet."

Detaljhandeln i centrum är till övervägande del koncentrerad till åtta kvarter kring Fristadstorget och Kungsgatan samt till Drottninggatan. I kvarteren kring Kungsplan och Ridhusplan återfinns äldre affärshus från 1950-1960-talet. De tidigare EPA- och Domusvaruhuset (nu Gallerian och Cityvaruhuset)

är ombyggda till inomhusgallerior Ytterligare två kvarter i centrum hyser butiker under tak, Smedjan och 21:an. Två av kvarteren söder om Nygatan är idag bostadskvarter med bebyggelse från 1980-talet. Ytterligare tre kvarter utmed Rademachergatan, som idag inrymmer öppna parkeringsplatser, kommer att bebyggas med huvudsakligen bostäder i framtiden (kv Vulkanen, kv Vestalen, och kv Vedgården.).

Mälardalens högskola

Mälardalens högskola har sin verksamhet förlagd till Eskilstunas centrum där den genomgått en kraftig utbyggnad under senare år. Högskolan är inrymd i såväl gamla som nya byggnader väster om Drottninggatan och studentlivet har stor påverkan på livet i staden. Upprustning av miljön kring stationsområdet och Drottninggatan har tillsammans med högskoleverksamheten givit denna del av innerstaden ett nytt uppsving.

Längs Hamngatan, Kyrkogatan och Tullgatan återfinns institutionskvarteren i en ring kring stadskärnan. Här finns fritids- och kulturaktiviteter såsom sporthall, simhall, bibliotek, teater, f.d. tingshus och de båda gymnasieskolorna St Eskil och Rinman. Institutionskvarteren inrymmer vackra tidstypiska byggnader av vilka flertalet har stort kulturhistoriskt värde. Många byggnader är av typen "hus i park", ritade som fristående byggnader och omgivna av grönska.

Flera av innerstadens gator har trots rutnätstrukturen tappat sin forna karaktär och sitt rumsliga uttryck. De har "trasats sönder" genom breddning av gator, modernistiska hus indragna från tomtgräns och tomma tomter. Detta gäller framför allt delar av Nygatan och Rademachergatan, som utgör angörings- och leveransgator för varuhuskvarteren och omgivande butiker. Bottenvåningarnas fasader har också i vissa fall en avvisande utformning, med igensatta skyltfönster eller dominerande varuintag. Det gäller bland annat fasaderna mot Kungsplan, Ridhusplan och delar av Rademachergatan och Nygatan.

FÖRUTSÄTTNINGAR

Översiktliga planer

År 2000 antog kommunfullmäktige en fördjupning av översiktsplanen för Eskilstuna centrum (Öp 5026). Planen består av sex delar, del 1 Mål och utgångspunkter, del 2 Kulturhistoriskt värdefulla miljöer, del 3 Byggnadsordning med exempelsamling (riktlinjer för gestaltning av kvarteretsmarken), del 4 Kvalitetsprogram (riktlinjer för utformning av torg, platsbildningar och gator), del 5 Grönskan i centrum samt del 6 Trafik och parkering. Del 6 har sedan kompletterats med utredningen "Centrumplanering – Trafik och parkering" som antogs av kommunfullmäktige i april 2004. Den fördjupade översiktsplanen för Eskilstuna centrum med komplettering ligger till grund för detta tävlingsprogram.

Tävlingsområdets avgränsningar

Tävlingsområdet omfattar Fristadstorget, Kungsplan, Rademachergatan mellan Drottninggatan och Kyrkogatan, Nybrogatan mellan Hamngatan och Fristadstorget samt delar av Alva Myrdals gata och Gymnastikgatan från Fristadstorget till Nygatan. Tävlingsområdets avgränsning framgår av bifogad karta.

Fristadstorget

Fristadstorget är stadens hjärta och finrum. Det fungerar som samlings- och mötesplats, marknadsplats, omstigningshallplats för bussresenärer, agitationsplats och plats för uppträdanden och underhållning. Torget omges av representativa och

kulturhistoriskt värdefulla byggnader såsom stadshus, före detta telegrafstation och flera bankhus.

Torget har sitt ursprung i Jean de la Vallés plan över Eskilstuna centrum från år 1658. Fristadstorget utlades som ett fyrkantigt torg med centriskt korsande gator och slutna hörn. Nuvarande Kungsgatan utgjorde axel i öst-västlig riktning. När sedan Nybrogatan placerades längs den västra sidan av torget försvann den ursprungliga tanken att förse torget med slutna hörn. Nybrogatan utgjorde en viktig gata nord-sydligriktning genom staden, med först färjeförbindelse och senare broförbindelse över ån.

1890 års karta

Från 1771 utgjorde torget centrum i den nybildade Fristaden, men det dröjde till slutet av 1800-talet innan stadens administrativa och kommersiella centrum flyttades hit från Rådhusorget (Gamla staden). År 1897 stod det nybyggda stadshuset färdigt i torgets södra ände. Mellan åren 1867 och 1907 benämndes torget Rinmanstorget, varefter det gamla namnet återtog. Den ursprungliga torgytan var mindre än dagens torg. Den norra delen av torget var bebyggd fram till 1930-talet då dåvarande saluhall revs.

På 1950-talet byggdes den första kiosken på torget. Den ersattes 1984 av nuvarande kioskbyggnad. Samtidigt försågs torget med ny markbeläggning, plantering av lindar, nya globarmaturer och ny möblering.

Torget bör i sin helhet få en förskönande ansiktslyftning som ger staden ett representativt och tydligt torg. Dagens torg upplevs som splittrat och uppdelat på olika funktioner som gångpassage, cykelväg, kioskområde, torgstånd, bussgata och så vidare. Kungsgatans förlängning över torget utgör ett livligt trafikerat gångstråk och här samlas människor. Den norra delen, norr om torgstånden utnyttjas mycket marginellt och då som plats för scenframträdanden. Förlängningen av Gymnastikgatan över den östra delen av torget utgörs av en bred bussgata med busshållplatser vid torget. Gatan är oregelbundet avskild från resten av torget. Kioskbyggnaden är placerad intill gångstråket och upptar en stor del av den mest attraktiva delen av torgytan. Byggnaden är omdiskuterad. Det finns ett intresse av att återställa torgets gamla form genom att placera en ny byggnad i norra delen av torget, där den gamla saluhallen låg.

Kungsplan

Kvarteret Vågskålen är ett av stadens äldsta affärskvarter. Kungsplan bildades i slutet av 1950-talet i samband med ombyggnader inom kvarteret. I början hade många av butikerna ingång från såväl Kungsplan som Kungsgatan respektive Rademachergatan. Idag är flertalet butiksfönster igensatta mot Kungsplan och ingången från torgytan fungerar enbart som varuintag. Förutom av varubilar frekventeras Kungsplan av personbilar som söker sig till de 20 p-platserna på torget. Dessa är tack vare sitt centrala läge eftertraktade och parkeringen är en av de mest frekventerade i staden. Möjligheten att ta sig hit med bil är av stor betydelse för äldre och rörelsehindrade, som annars inte klarar att besöka affärerna längs Kungsgatan. Bebyggelsen i det intilliggande Rio-huset har sin garagetillfart från platsen. Kungsplan inrymmer förutom biluppställningsplatser rönnar och en mindre cykelparkering.

Kungsplan upplevs idag som en torftig och otrivsamt yta som behöver en ansiktslyftning. Det är viktigt att en upprustning leder till att platsen får liv. Här kan till exempel finnas serveringar eller utekaféer. Andra mer övergripande lösningar är också möjliga. Lastintag och garagetillfarter ska vara tillgängliga även i framtiden. Parkeringsplatserna ska tas bort.

Rademachergatan

I tävlingsområdet ingår del av Rademachergatan, mellan Drottninggatan och Kyrkogatan. Utefter gatan finns flera busshållplatser och delen över torget, mellan Nybrogatan och Gymnastikgatan, fungerar idag som bussgata. Karaktären utefter gatan varierar från obebyggda tomter, torgbildningen Biblioteksplan till affärskvarteren på ömse sidor om Fristadsorget samt kontorsbyggnader i öster.

11(26)

Gatan är mycket trasig. Där finns avrivna tomter som används till parkeringsplatser och moderna hus som dragits in från den ursprungliga gatans fasadliv. Gatans bredd varierar från 14 meter till 20 meter. Det är viktigt att förstärka stadsmässigheten och ge gatan en mer sammanhållen karaktär. De obebyggda delarna av kv Vulkanen, kv Vestalen och kv Vedgården kommer att bebyggas i framtiden.

Nybrogatan /Alva Myrdals gata

Gatan heter Nybrogatan norr om Fristadstorget och Alva Myrdals gata söder därom. De ursprungliga namnen var Övre och Nedre Nybrogatan. Nybrogatan har de senaste två åren varit avstängd för genomfartstrafik under del av året och är då restauranggata. I år är gatan avstängd för biltrafik från den 17 maj till 12 september. Under denna tid är leveranstrafik i norrgående riktning tillåten kl 06.00 - 12.00 på vardagar. Gatan kommer att stängas av helt och bli gång- och cykelgata året runt. På gatan löper ett viktigt gång- och cykelstråk i nord/sydlig riktning genom staden. Även Alva Myrdals gata fungerar som restauranggata med uteserveringar. Delen Fristadstorget - Nygatan är upplåten för gång- och cykeltrafik och leveranstrafik kl 06.00 –12.00 samt som biltillfart till läkarmottagningar på Kungsgatan.

Nybrogatan

Alva Myrdalsgata

Tekniska anordningar

Befintliga ledningar under mark som vatten- och avloppsledningar, elledningar, teleledningar och bredband redovisas i särskild kartfil.

Del av Gymnastikggatan

I tävlingsområdet ingår också del av Gymnastikgatan söder om torget. Denna sträckning är mycket bred och fungerar i dagsläget som bussgata samt taxiangöring och leveranstrafik till butiker och restauranger utmed den östra delen av Kungsgatan och torget. Gatan, som även fortsättningsvis ska fungera som buss- och angöringsgata, bör smalnas av. Busshållplatserna ska tas bort och flyttas till Rademachergatan.

BEBYGGELSEN KRING TORGET OCH ANGRÄNSANDE GATOR

Följande byggnader inom tävlingsområdet har i fördjupning av översiktsplanen för Eskilstuna centrum del 2 betecknats som viktiga ur kulturhistorisk synpunkt:

Kv Vagnmakaren 7, Rademachergatan 14-18

Uppfört 1950, ritat av arkitekt Frej Klemming. Fasaden mot Rademachergatan klädd med rött tegel och med många fina detaljer som mönstermurade band, glasade trapphus m m

Kv Valurnan 1, Fristadstorget, Stadshuset

Uppfört 1895-97, ritat av arkitekt Emil Befwe. Ett resultat av och symbol för det sena 1800-talets industriella expansion i Eskilstuna som innebar att stadens förvaltning flyttade till Fristadstorget. Byggnaden inrymde från början stadens kanslilokaler, rådhusrätten, brand- och polisstation, två banker, post och telegraf samt restaurang och hotell med festvåning. Festvåningens stora sal användes också som stadsfullmäktiges sessionssal. Dessutom hade polisen häkte och brandkåren stall inom fastigheten. Vid en ombyggnad på 1940-talet höjdes flyglarna med en våning och en långa längs Nygatan revs.

Kv Viljan 1, Kungsgatan 15/Fristadstorget 7, "Öbergska huset"

Uppfört 1898, ritat av arkitekt Emil Befwe. Sitt nuvarande 20-tals klassicistiska utseende fick huset vid en ombyggnad 1929 efter ritningar av Frej Klemming. Invändigt lär dock finnas en hel del detaljer kvar från byggnadstiden

Kv Vinkelhaken 3, Fristadstorget 2 Gymnastikgatan 6, "Televerket"

Uppfört 1914-16, ritat av arkitekt Aron Johansson. Byggnad i tung nationalromantisk stil med fasad i mörkt tegel och sockel av huggen granit, ritad av samma arkitekt som "Sparbankshuset". Det inrymde ursprungligen televerk och telegraf vars emblem återfinns huggna i granit vid huvudporten och på sockeln återfinns bland annat ett posthorn.

Kv Vinkelhaken 7, Hamngatan 11, "Stadshotellet"

Uppfört 1939, ritat av arkitekterna Frej Klemming och David Nilsson. Byggnad med enkla slätputsade fasader i tillkomsttidens anda vars enda ursprungliga dekorationer är de två burspråken vid nordöstra hörnet med drag av kvardröjande 20-tals klassicism. Den inbyggda verandan i en våning mot Hamngatan har tillkommit senare

Kv Visheten 5, Fristadstorget 5/Kungsgatan 14 "Sparbankshuset"

Uppfört 1915, ritat av arkitekt Aron Johansson. Välbevarad byggnad i nationalromantisk stil, ritad av samma arkitekt som "Televerkshuset". Fasad av mörkt tegel med småspröjsade fönster och sockel av huggen granit. Mellan fönstren i tredje våningen sitter reliefer som illustrerar en rad olika yrken vars första bokstäver bildar ordet "sparbank".

Kv Visheten 9 och 15, Fristadstorget 1/Rademachergatan 11

Uppfört 1940, ritat av arkitekt Björn Hedvall. Utvändigt bevarad byggnad vars fasad trots sin skenbara enkelhet innehåller många intressanta detaljer som entréutformningar och takavslutningar.

Kv Våghalsen 5, Kribsensgatan 4, biblioteket.

Uppfört 1962, ritat av arkitekt Gustaf Letterström.

Kv Vågskålen 21, Kungsgatan 18

Uppfört på 1800-talet. Detta är kvarterets enda kvarvarande äldre byggnad, som dock fick sin nuvarande fasad vid en ombyggnad 1946. Innan dess hade fasaden kraftiga dekorationer i kalksten. Byggnadens volym, fönsterform och fönstersättning är den ursprungliga.

Värdebrevet 1, Rademachergatan 6, f d huvudpostkontor

Uppfört 1953, ritat av arkitekt Erik Lallerstedt. Byggnaden är ritad i 40-tals funktionalism med flera klassicerande detaljer som kopplade kolonner i huvudentréns portik och en stiliog triglyffris vid takfoten på byggnaden mot Hamngatan.

Kv Växlaren 4, Fristadstorget 10/ Kungsgatan 12, S-E Banken

Uppfört 1911, ritat av arkitekt Ernst Stenhammar. Byggnad i nationalromantisk stil med mörk tegelfasad, tätspröjsade fönster och branta tak som avslutas med trappgavlar. Den uppfördes redan från början som bankbyggnad, då för Sörmlandsbanken.

17(26)

Växlaren 11, Nybrogatan 10/Nygatan 18
Uppfört 1949, ritat av arkitekt Sture Frölén. Välbevarat
affärs- och bostadshus.

BIBLIOTEKSPLAN

Biblioteksplan ingår inte i tävlingsuppgiften, men eftersom den ansluter till tävlingsområdet och kommer att bli föremål för vissa förändringar finns anledning att kort redogöra för denna plats. Biblioteksplan kommer att byggas om och för närvarande så pågår detaljprojektering av torget. Här vid sidan om redovisas den idéskiss som ligger till grund för detaljprojekteringen.

FUNKTIONSKRAV SOM MÅSTE BEAKTAS (Se kartfil)

Busstrafik

Nuläge

Fristadstorget är kommunens i särklass största hållplats och en väsentlig bytespunkt mellan olika busslinjer. Busstrafiken trafikerar centrum med 10 tätortslinjer och 11 landsortslinjer, som samtliga sammanstrålar vid Fristadstorget och där har sin huvudhållplats. Antalet bussresenärer till/från centrum under ett vardagsdygn är ca 15 000 st fördelat på tätortstrafik med ca 12 000 st och på landsortstrafik med ca 3 000 st. Av bifogad kartfil framgår placeringen av befintliga bussväderskydd.

Program

Busshållplatserna vid Fristadstorget är idag utspridda längs både Rademachergatan och Gymnastikgatan. Avsikten är att samla alla hållplatser längs Rademachergatan. Gatan bibehålls som bussgata över torget, och upplåts även för leveransfordon. Gymnastikgatan bibehålls som buss- och angöringsgata, med busskörfält över torget. Busshållplatserna vid Gymnastikgatan tas bort. Av kartan framgår var de nya busshållplatserna ska vara belägna. I tävlingen ingår att avgöra behov och eventuell placering av nya bussväderskydd.

Taxi

Nuläge

Idag finns möjligheter till taxiangöring av Fristadstorget i torgets sydöstra del, utmed Gymnastikgatan. Funktionen har också positiv inverkan på torglivet under sena kvällar då den innebär viss social övervakning.

Program

Taxiangöring ska finnas på eller i anslutning till torget.

Biltrafik, parkering och varuleveranser

Nuläge

Fristadstorget är i princip bilfritt, förutom bussar och "behörig" biltrafik. Som behörig trafik räknas varuleveranser till verksamheter vid torget och utefter Kungsgatan, som inte kan nås på annat sätt. Rademachergatans och Gymnastikgatans passage längs torgets norra respektive östra sida är

bussgator. På Gymnastikgatan tillåts även varustransporter och taxi. Den norra delen av Alva Myrdals gata, norr om Nygatan, är upplåten för gång- och cykeltrafik samt varuleveranser och läkarbesök. Kungsgatan, som passerar över torget, är gågata.

Kungsplan har sin tillfart från Kriepsensgatan. Ytan fungerar som inlastningsplats för kvarterets butiker och som parkeringsplats.

Program

Fristadstorget ska även i fortsättningen vara bilfritt. En eventuell torgbyggnad, delar av Kungsgatan, Kungsplan, Rademachergatan, Nybrogatan, Alva Myrdals gata och Gymnastikgatan ska även fortsättningsvis kunna nås med varuleveranser. Kungsplan ska vara tillgänglig för angöring med personbilar. Parkeringsplatser för handikappfordon ska finnas. Av kartfilen framgår de in- och utfarter samt platser för varuleveranser som måste kunna nås med bil. Parkeringsplatserna på Kungsplan ska tas bort.

Gång- och cykeltrafik

Nuläge

Alva Myrdals gata med passage längs Fristadstorgets västra sida och fortsättning längs Nybrogatan utgör en viktig cykelväg.

Program

Ett cykelstråk över torget ska finnas.

Tillgänglighet för funktionshindrade

Nuläge

För närvarande pågår en tillgänglighetsinventering av Eskilstuna centrala delar. Denna är inte färdigställd.

Program

Gatumiljön ska vara fullt tillgänglig för rörelsehindrade. Gatumiljöns utformning ska underlätta för personer med orienteringsproblem.

Cykelparkering

Nuläge

I dagsläget finns totalt 360 cykelparkeringar inom tävlingsområdet. Dessa är fördelade på 168 platser på torgets västra del, 110 platser framför stadshuset, 30 platser på Kungsplan, 20 platser på Gymnastikgatan, 32 platser på Alva Myrdals gata samt 30 platser på Rademachergatan intill Kriepsensgatan. Det råder stor brist på cykelparkeringar i framförallt den norra delen av torget och på Rademachergatan framför entrén till Gallerian.

Program

Behov av cykelparkeringsplatser inom tävlingsområdet framgår av bifogad karta, som redovisar tillgång samt brister och överskott.

Torghandel

Nuläge

I dagsläget finns 48 st saluplatser och 7 platser för saluvagnar. Av dessa är 42 st respektive 4 st upplåtna till fasta torghandlare. Saluplatserna är 4 x 2 meter stora. Parkering får

ej ske på torget annat än de fasta torghandlare som saluför egenodlad frukt, grönsaker och blommor och som får parkera i torgets norra del. De är för närvarande fem. Eluttag finns placerade på torgets alla sidor. På södra och norra sidan finns även 380 kV uttag.

Program

Även i framtiden ska saluplatser/platser för saluvagnar finnas på torget. Saluplatserna ska ha en storlek av 3 x 3 meter och platserna för saluvagnar en ungefärlig storlek av 5 x 2,5 meter. Torghandelsidkarna ska ha tillgång till vatten och allmänna toaletter. Saluplatserna ska ha god framkomlighet vid etablering/avetablering. Ytor ska inte reserveras för parkering för torghandlare.

Uteserveringar

Nuläge

I nuläget finns 18 st näringställen i form av caféer och restauranger inom tävlingsområdet. Av dessa har 13 st tillgång till en avgränsad uteservering. Näringsställen som saknar uteserveringar finns längs Rademachergatan och på Kungsplan.

Program

Det finns intresse för att ordna fler uteserveringar inom tävlingsområdet för att ge liv åt gatumiljön. Tävlingsförslaget bör visa vilka lägen som lämpar sig bäst för uteserveringar. Inga kioskbyggnader till uteserveringar tillåts på torget.

Upptredanden/Möten

Nuläge

Den södra delen av torget, framför fontänen, används ofta som scen för framträdanden av olika slag. Här står också valstugor uppställda i samband med allmänna val. I samband med större evenemang och fester i staden används även den norra delen av torget för uppställning av en mobil scen.

Program

Även fortsättningsvis ska det vara möjligt att nyttja torget för framträdanden och evenemang. Utrymme ska också finnas för uppställning av valstugor.

Byggnader

Nuläge

På Fristadstorget ligger en åttkantig grillkiosk, som under sommarhalvåret har en enkel uteservering.

Program

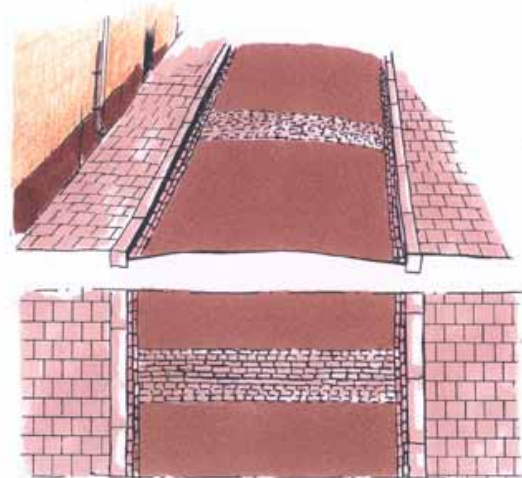
Som framgått ovan finns det ett uttalat intresse att placera en låg byggnad i Fristadstorgets norra ände, på den plats där det låg en saluhall fram till 1930-talet. I första hand bör en sådan byggnad innehålla kiosk, servering, offentliga toaletter, vänthall, biljettförsäljning och kollektivtrafikinformation. I tävlingsuppgiften ingår att ta ställning till en sådan byggnads vara eller icke vara. Tävlade som nappar på idén om en ny byggnad behöver endast skissmässigt redovisa byggnaden.

Utformning av gator och torg

I Översiktsplanens del 4, "kvalitetsprogram" (programbilaga 1) redovisas mål för framtida förändringar och lämpliga principlösningar avseende gatuutformning, markbeläggningar, växtlighet, belysning och möblering av uterummet. Dessa anvisningar ska ses som rådgivande för utformningen av tävlingsförslag. Ledstjärnan i kvalitetsprogrammet och den "byggnadsordning" (översiktsplanen del 3) som reglerar utformningen av ny bebyggelse i centrum är att kvarteren öster respektive väster om Drottninggatan har två olika karaktärer och att detta ska gälla även fortsättningsvis. Vegetation ska behandlas som en del av helheten i stadsrummet.

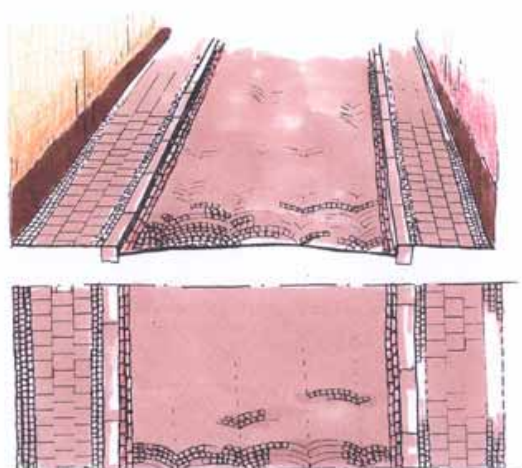
Förslag till beläggningsutförande enligt "kvalitetsprogram"

Lågfartsgata, 30/30 gata med asfalt och band av storgatsten enligt förslag till körbaneläggning, alternativ 1

....tillämpas öster om Drottninggatan

Lågfartsgata, 30/30 gata med smågatsten

....tillämpas väster om Drottninggatan. Gångbanor med betongplattor och band av smågatsten.

Konstnärlig utsmyckning

Nuläge

Framför stadshuset i södra delen av Fristadstorget uppfördes 1942 fontänen med minnesmärket "Arbetets ära och glädje". Monumentet är signerat skulptör Ivar Johansson och hedrar arbetarna under andra världskrigets beredskapstid.

Skulpturgruppen "Smederna" av Allan Ebeling står uppställd på ett granitblock i torgets nordvästra del. Det finns inga formella hinder att flytta på konstverken. Statens konstråd avråder emellertid kommunen från att göra detta. Konstverken måste då flyttas till annan lämplig plats.

Program

Inga formella hinder finns att föreslå flytt av konstverken.

TÄVLINGSTEKNISKA BESTÄMMELSER

TÄVLINGENS FORM

Tävlingen är en allmän tävling i ett steg och genomföres i enlighet med Lagen om Offentlig Upphandling (LOU).

DELTAGARRÄTT

Tävlingen är i enlighet med LOU öppen för alla, oavsett nationalitet.

TÄVLINGSSPRÅK

Tävlings språket är svenska, men tävlingsförslag på danska/norska/"skandinaviska" accepteras.

PRISSUMMA

Prissumman är 450 000 SEK. Första pris kommer att uppgå till minst 150 000 SEK. Lägsta belöning kommer ej att understiga 30 000 SEK.

JURY

Tävlingsförslagen kommer att bedömas av en jury bestående av:

- Hans Ekström, kommunalråd (s)
- Benny Karlsson, kommunalråd (s)
- Tommy Hamberg, kommunalråd (v)
- Claes Göran Gustavsson, politiker (kd)
- Ingrid Carlsson, chef för stadsbyggnadsförvaltningen
- Kerstin Palmqvist, chef för miljö- och byggförvaltningen

-Birgitta Widholm , chef för kultur- och fritidsförvaltningen
-Elisabeth Lindblad, planchef
-Carola Wingren, landskapsarkitekt, utsedd av Sveriges
Arkitekter

Juryns sekreterare är
Thomas Nordberg, Sveriges Arkitekter

Juryn äger rätt att tillkalla sakkunnig expertis som rådgivare.

TÄVLINGSFUNKTIONÄR

Tävlingsfunktionär är Birgitta Johanson
Tel 016 - 101104
Fax 016 -102839
Stadsbyggnadsförvaltningen
birgitta.johanson@eskilstuna.se

OBS! Alla kontakter angående tävlingen, såsom beställning av programhandlingar, frågor etc, ska alltid riktas till tävlingsfunktionären. Tävlade får ej ta direkt kontakt med juryledamot för frågor angående tävlingen.

PROGRAMHANDLINGAR

Programhandlingarna utgörs av detta program samt följande bilagor:

1. Översiktsplan för Eskilstuna centrum del 4, kvalitetsprogram. Texten, utan illustrationer, finns i digital form. Hela kvalitetsprogrammet kan beställas i pappersformat från planavdelningen Eskilstuna kommun.

2. Kartfil som redovisar planområdets avgränsning, befintliga förhållanden och funktionskrav att beakta.
3. Kartfil som redovisar teknisk försörjning.
4. Cykelinventering (digital fil)
5. Trädinventering (digital fil)

UTLÄMNING AV PROGRAMHANDLINGAR

Programhandlingarna finns i digital form, och kan hämtas från Sveriges Arkitekters hemsida (www.arkitekt.se) efter inbetalning av en avgift på 500 SEK sätts in på postgiro 10005-7, ange Ftg 10, 319-53410140. Märk postgirotalongen "Arkitektävling Fristadstorget" och **ange tydligt en e-postadress** dit lösenordet för åtkomst av handlingarna ska skickas. Om betalning sker från annat land gäller postgironummer IBAN:SE2195000099602600100057, SWIFT:PGSISESS. Avgiften återbetalas ej.

TÄVLINGSFRÅGOR

Eventuella klarlägganden eller kompletterande uppgifter om programhandlingarna kan begäras genom anonym skrivelse insänd i kuvert märkt "Tävlingsfråga", adresserat till tävlingsfunktionären. Skrivelsen ska vara tävlingsfunktionären tillhanda senast 2004-10-15. Tävlingsfrågor och juryns svar kommer att publiceras på Svenska Arkitekters hemsida senast 2004-10-22 under den adress som angivits vid beställning av programhandlingarna.

TÄVLINGSFÖRSLAGET

Tävlingsförslag ska vara anonymt. Samtliga inlämnade

ritningar och övriga handlingar ska i nedre högra hörnet vara försedda med ett motto.

Tävlingsförslag får omfatta högst tre planscher monterad på kartong eller liknande i liggande A1-format (59,4 x 84,1 cm), och monterbara över varandra. Därutöver skall en omgång av materialet, förminskade till A3-format, lämnas. Texten på planscherna ska vara läsbart på A3-förminskningarna alternativt särredovisad på högst tre A4-sidor. Tävlingsförslaget ska också lämnas i pdf-format (högupplöst) på en CD-ROM som underlag för presentation på kommunens hemsida.

Handlingar utöver dessa kommer att tas undan från bedömning och utställning. Modell tas ej emot.

Tävlingsförslag skall redovisa följande:

Situationsplan, skala 1:500

Väsentliga delar i valfri skala

För miljön viktiga detaljer i valfri skala

Perspektiv

Kort beskrivning

CD-presentation som underlag för presentation på kommunens hemsida

INLÄMNING

Tävlingstiden slutar 2004-11-26. Senast denna dag ska tävlingsförslag vara inlämnat till allmän befordran adresserat till tävlingsfunktionären eller lämnas direkt till densamma senast kl 17.00. Förslag som lämnats till allmän befordran senast denna dag, 2004-11-26, men som ankommer tävlingsfunktionären mer än en vecka senare, tas ej upp till

bedömning.

Förslaget ska åtföljas av ett förseglat ogenomskinligt kuvert, märkt med "Namnsedel" och förslagets motto. Detta kuvert skall innehålla uppgifter om namn på förslagsställaren och ev. medarbetare.

OBS! Om tävlingsförslaget skickas med allmän befordran ska kvitto utvisande inlämningsdag samt förslagets motto samtidigt översändas separat till tävlingsfunktionären. På detta kvitto skall även anges ett telefonnummer där kontakt kan nås med förslagsställaren under bevarad anonymitet i fall att tävlingsförslaget inte kommit fram.

FÖRSÄKRING

Inlämnade förslag kommer inte att försäkras. Skicka därför inte originalhandlingar.

BEDÖMNING OCH UTSTÄLLNING

Vid utvärdering av tävlingsförslaget kommer stor vikt att läggas på arkitektoniska och miljömässiga kvaliteter samt funktionskrav och ekonomisk realism.

Bedömningen beräknas vara avslutad senast i mars 2005. Resultatet kommer att meddelas varje tävlande.

Tävlingsförslagen kommer under bedömningstiden att ställas ut offentligt genom arrangörens försorg. Plats meddelas senare.

PUBLICERING

Tävlingsjuryns utlåtande kommer att tillsändas samtliga tävlande senast tre veckor efter det att tävlingens resultat offentliggjorts.

I och med deltagandet godkänner förslagsställare att förslaget, om det belönas, får publiceras i sin helhet på Sveriges Arkitekters och Eskilstuna kommuns hemsidor. All publicering av tävlingsförslag efter avslutad tävling kommer att ske med angivande av förslagsställarens namn.

ÄGANDERÄTT

Eskilstuna kommun, Stadsbyggnadsförvaltningen, innehar den materiella äganderätten till penningbelönade tävlingsförslag.

UPPHOVSÄTT OCH NYTTJANDERÄTT

Förslagsställarna innehar upphovsrätten och behåller nyttjanderätten till sina förslag. Direkt utnyttjande av förslag, helt eller i väsentliga delar, kan ske först efter avtal med förslagsställaren.

UPPDRAG EFTER TÄVLINGEN

Arrangören kommer att förhandla med förslagsställarna till vinnande förslag om uppdraget till fortsatt bearbetning av tävlingsförslaget/förslagen i samband med framtagandet av arbetshandlingar. Arkitektuppdraget kommer därvid att avse den arkitektoniska utformningen i det fortsatta projektarbetet.

Om upphovsmannen till vinnande förslag av arrangören och

Sveriges Arkitekters Tävlingsnämnd inte anses ha erforderliga erfarenheter och resurser att handha uppdraget lämnas det till honom i samarbete med en mer erfaren fackman, vald av honom själv och godkänd av arrangören.

Finner arrangören skäl att frångå juryns rekommendation ska samråd ske med Sveriges Arkitekter.

RETURNERING AV FÖRSLAG

Tävlingsförslagen kommer ej att skickas tillbaka efter avslutad tävling. Tävlingsdeltagare kan efter avslutad tävling själv hämta obelönade förslag på Stadsbyggnadsförvaltningen, Planavdelning, Alva Myrdals gata 5, Eskilstuna.

TÄVLINGSPROGRAMMETS GODKÄNNANDE

Detta program är upprättat i enlighet med byggsektorns gemensamma "Tävlingsregler för svenska tävlingar inom arkitekternas, ingenjörernas och konstnärernas verksamhetsfält, 1998. Reglerna gäller om inte programmet anger annat.

Program och bilagor är godkända av juryn ledamöter, vilka svarar för tävlingens genomförande. Ur tävlingsteknisk synpunkt är programmet granskat och godkänt för de tävlande av Sveriges Arkitekter.

Eskilstuna i september 2004

Hans Ekström
Kommunalråd

Tommy Hamberg
Kommunalråd

26(26)

Benny Karlsson
Miljö-och byggnämndens
orförande

Claes-Göran Gustavsson
Politiker

Carola Wingren
Landskapsarkitekt

Ingrid Carlsson
Förvaltningschef

Kerstin Palmqvist
Förvaltningschef

Birgitta Widholm
Förvaltningschef

Elisabeth Lindblad
Planchef

Thomas Nordberg
För Sveriges Arkitekters Tävlingsnämnd